

Metodický popis pro učitele

Základní práva

Průběh 30 minut | věk 12–18 let

Úvod

Základní práva jsou základní svobody, které mají lidé v demokratické zemi. Patří mezi ně například svoboda projevu nebo právo na soukromí. Ve většině demokracií jsou tato práva účinně chráněna a zakotvena v zákonech nebo v ústavě. Základní práva jsou pro demokratickou společnost nezbytná. Ne všechny demokratické společnosti však základní práva vykládají stejným způsobem a v některých demokraciích jsou základní práva pod tlakem.

V této lekci se žáci zabývají otázkami, jako jsou: Co pro mě základní práva znamenají? Co se stane s mým každodenním životem, pokud jsou některá základní práva omezena nebo odebrána? Základní práva a demokracie nejsou samozřejmostí ani zárukou. Pokud jsou tato práva omezena nebo zrušena, může to ovlivnit každého.

Žáci také přemýšlejí o právech ostatních lidí. Demokracie totiž není jen o mých právech, ale také o právech druhých – jinými slovy o našich právech. Tato práva se přitom mohou dostávat do vzájemného napětí nebo se navzájem omezovat.

Vzdělávací cíle

- Žáci přemýšlejí o (významu) základních práv a o tom, co se stane, pokud jsou tato práva (částečně) odebrána.
- Žáci se učí, že základní práva platí i pro ostatní lidi a fungují oboustranně.
- Žáci se učí vysvětlovat své myšlenky a názory.
- Žáci si procvičují naslouchání druhým a jejich názorům.

Organizační příprava

Stáhněte a vytiskněte soubor se základními právy, oboustranně. Postupujte podle pokynů ke stříhání uvedených na stránce. Pro každou dvojici nebo trojici žáků vznikne jedna sada karet.

Tip k lekci: Celá lekce se skládá ze šesti kroků, ale je možné realizovat pouze kroky 1–3, s ohledem na vaše časové možnosti.

Podrobný metodický postup krok za krokem

1 Seznámení s tématem základních práv

Diskutujte se třídou například tyto otázky:

- Co jsou základní práva a která z nich znáte?
- Jaká základní práva využíváte v každodenním životě?
- Kde končí vaše základní právo a kde začíná právo někoho jiného?
- Jsou základní práva absolutní a neomezená? Znamená svoboda projevu, že můžete říkat cokoli? Znamená právo na protest, že můžete demonstrovat kdekoli, kdykoli a proti čemukoli?

2 Práce se sadami karet se základními právy

Každé dvojici nebo trojici žáků rozdělte sadu šesti karet se základními právy. Společně si práva prostudují a diskutují, které základní právo považují za nejdůležitější. Poté karty seřadí od nejméně důležitého po nejdůležitější. Upozorněte je, že neexistuje správné ani špatné pořadí – rozhodující je jejich názor.

3 Porovnání pořadí mezi dvěma skupinami

V tomto kroku se každá skupina spojí s jinou skupinou. Krátce si vymění svá pořadí a pokusí se společně vytvořit nový, společný žebříček.

Následně o tom diskutujte ve třídě. Můžete položit například tyto otázky:

- Které základní právo jste umístili na první místo a proč?
- Jak vaše skupina rozhodovala o pořadí? Zapojili se všichni do rozhodování? Co to vypovídá o demokratickém procesu ve vaší skupině?

4 Zadní strana karet: co se stane, když je právo omezeno

Sdělte žákům, že na zadní straně každé karty je uveden příklad toho, co se může stát, když je dané základní právo omezeno.

Skupiny si tyto příklady přečtou a mohou podle nich své pořadí upravit.

5 Diskuse nad příklady

Jak žáci vnímali příklady omezení práv?

Změnilo to jejich pohled na důležitost jednotlivých práv?

Mluvte o tom, že základní práva chrání nejen naši svobodu, ale také svobodu ostatních.

6 Společná reflexe ve třídě

Použijte například tyto otázky:

- Jsou všechna základní práva stejně důležitá?
- Ovlivňuje identita nebo životní zkušenost člověka to, která práva považuje za nejdůležitější?
- Myslíte si, že jsou (některá) základní práva ve vaší zemi pod tlakem?

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Právo na rovné
zacházení**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Svoboda svědomí
a náboženského
vyznání**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Svoboda
projevu**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Shromažďovací
právo**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Volební
právo**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO

**Právo na
soukromí**

ZÁKLADNÍ PRÁVO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Můžete dostat pokutu za to,
že jste ateista/ateistka

Můžete chodit do mešity,
ale je zakázáno mluvit o
náboženství na veřejnosti

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Na základě barvy pleti
vám je odmítnuta
pracovní stáž

Dívkám není dovoleno
pokračovat ve studiu po
střední škole

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Žáci mají zakázáno organizovat
protesty ve škole

Je zakázáno demonstrovat
proti potratům

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Dostal jsi pokutu,
protože jsi kritizoval
vedení školy

Ve škole je zakázáno mluvit
o politice

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Technologická firma sleduje vaši
aktivitu na sociálních sítích a
využívá ji proti vám

Hlasový chat ve hrách se
automaticky nahrává a
přeposílá policii

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO

Do voleb je připuštěna pouze
jedna politická strana

Pokud je váš příjem
podprůměrný, tak nemáte
právo volit

ZÁKLADNÍ PRÁVO OMEZENO